

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โกธน — บุคคลผู้โกรธ”

“โกธน”อ่านตามภาษาบาลีว่า โก - ทะ - นะ แปลว่า บุคคลผู้โกรธ, บุคคลผู้โกรธโดยปกติ เมื่อกล่าวถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมแล้ว ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่ธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปเท่านั้น แม้แต่ที่กล่าวว่า บุคคลผู้โกรธ หรือ บุคคลผู้โกรธโดยปกติ ก็เพราะมีธรรมที่มีจริง ๆ คือ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ จึงหมายรู้ได้ว่า บุคคลผู้นั้นโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ เป็นต้น ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ เกิดขึ้นจริง ๆ ตามการสะสมของแต่ละบุคคล และมีหลายระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นเพียงเล็กน้อย จนถึงมีกำลังกล้าสามารถประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นได้ แม้แต่บุคคลผู้มีพระคุณ ผู้ถูกความโกรธครอบงำยังประทุษร้ายได้ ด้วยกำลังของความโกรธ ความโกรธ จะมีมาก จะมีกำลัง ก็เพราะมาจากการสะสมทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะประมาณความโกรธ ไม่ได้เลยทีเดียว

ข้อความในพระสูตรต้นปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต โกธนาสูตร แสดงถึงความเป็นจริงของความโกรธไว้ ว่า

“คนผู้โกรธ ย่อมก่อกรรมที่ทำได้ยาก เหมือนทำได้ง่าย ภายหลังเมื่อหายโกรธแล้ว เขาย่อมเดือดร้อนเหมือนถูกไฟไหม้, ในกาลใด ความโกรธเกิดขึ้น คนย่อมโกรธ ในกาลนั้น คนนั้นไม่มีhiri (ความละอายต่อบาป) ไม่มีโอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) และ ไม่มีความเคารพ, คนโกรธฆ่าบิดาของตนก็ได้ ฆ่ามารดาของตนก็ได้ ฆ่าพระชีนาสพ (พระอรหันต์) ก็ได้ ฆ่าปุถุชนก็ได้ ลูกที่มารดาเลี้ยงไว้จนได้สืมตาดูโลกนี้ ลูกเช่นนั้น มีกิเลสหยาบช้า โกรธขึ้นมา ย่อมฆ่าแม้มารดานั้นผู้ให้ชีวิตความเป็นอยู่ ก็ได้”

ธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น ไม่ว่าจะกล่าวถึงเรื่องใด ล้วนแล้วย่อมไม่พ้นไปจากธรรม ทุกขณะของชีวิตคือความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมเท่านั้น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แม้แต่ความโกรธก็เป็นธรรม เพราะมีจริง ๆ เกิดขึ้นจริง ๆ ใคร ๆ ก็ปฏิเสธไม่ได้ เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ลักษณะของความโกรธ คือ ขุ่นเคือง ดุร้าย กระสับกระส่าย ไม่สงบ เกิดขึ้นเมื่อใด ไม่สบายใจเมื่อนั้น ใคร ๆ ก็เปลี่ยนแปลงลักษณะของความโกรธให้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ นี่คือธรรม สิ่งที่มีจริง ๆ ปกติในชีวิตประจำวัน แต่ละบุคคลล้วนมีอกุศลมากด้วยกันทั้งนั้น ทั้งความติดข้องยินดีพอใจ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจ ความริษยา เป็นต้น แต่ถ้าถึงกับที่จะต้องล่วงออกมาเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นนั้น ขณะนั้นแสดงให้เห็นถึงกำลังของกิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) ว่ามีมากอย่างยิ่ง

ความโกรธ ความไม่พอใจ ความขุ่นเคืองใจ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ว่าโดยสภาพธรรมแล้ว คือ **โทสเจตสิก** (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต คือ โทสะ) เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เพราะตราบใดที่ยังไม่ได้เป็นพระอนาคามีบุคคล ย่อมมีความโกรธเป็นธรรมดา มากบ้าง น้อยบ้าง ตามการสะสมของแต่ละบุคคล, วันหนึ่งๆ หาเรื่องที่จะให้โกรธได้ไม่ยาก (เช่นเดียวกันกับการหาวัตถุที่จะเป็นที่พอใจก็ไม่ยากเช่นกัน) ได้ยินอะไรนิดๆ หน่อยๆ ความโกรธก็เกิดขึ้นได้ เป็นเรื่องยากมากที่จะไม่โกรธ ไม่ขุ่นเคืองใจ เพราะเป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคลจริงๆ แม้จะตั้งใจเอาไว้ว่าจะไม่โกรธ จะไม่ขุ่นเคืองใจ แต่ใครจะรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นแม้ในขณะที่ต่อไป เพราะเหตุว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย ความโกรธก็เกิดขึ้น ความโกรธเป็นสภาพธรรมที่หยาบกระด้าง คุ้ย และมีความหลายระดับด้วย ความโกรธอย่างอ่อนๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ความหงุดหงิด ความขุ่นเคืองใจ ความรำคาญใจ แต่ถ้าหากความโกรธมีกำลังรุนแรงมาก ก็อาจถึงขั้นประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นหรือฆ่าผู้อื่นก็ได้ นี่คือโทษของอกุศลธรรม ซึ่งไม่เป็นประโยชน์แก่ใคร ๆ ทั้งสิ้น

ขณะที่ความโกรธเกิดขึ้นนั้น กาย วาจา จะหยาบกระด้าง และย่อมแสดงกิริยาอาการที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ มากมาย ที่คนปกติไม่สามารถจะเป็นอย่างนั้นได้ เช่น กระแทกกระทั้น มีสีหน้าบึ้งตึง กล่าวคำที่หยาบคาย มือ เท้า ก็เป็นไปในทางเบียดเบียนผู้อื่น ตรงกันข้ามกันกับขณะที่เป็นกุศล ตรงกันข้ามกันกับขณะที่มีเมตตา มีความเป็นมิตรเป็นเพื่อนอย่างสิ้นเชิง

สาเหตุที่แท้จริงของความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ไม่ใช่เหตุการณ์ ไม่ใช่บุคคลอื่น เพราะเหตุการณ์ หรือบุคคล หรือสิ่งต่างๆ เป็นแต่เพียงอารมณ์ให้รู้เท่านั้น แต่สาเหตุที่แท้จริงก็เป็นเพราะการสะสมความโกรธของตนเอง ซึ่งสะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏ เมื่อกระทบสิ่งที่ไม่น่าพอใจแล้ว หงุดหงิด ไม่พอใจ โกรธ ขุ่นเคืองใจ ขณะนั้นทราบได้ว่าจะต้องเป็นเพราะตนเองได้สะสมความโกรธมาแล้ว จึงทำให้มีความขุ่นเคืองใจ มีความไม่พอใจ โกรธอยู่บ่อยๆ เนืองๆ มากกว่าผู้ที่มีความอดทน และในเมื่อเป็นอกุศลของตนเอง ตนเองเท่านั้นที่จะเป็นผู้ได้รับโทษจากอกุศลของตนเอง คนอื่นจะทำร้ายเราหรือให้โทษแก่เราไม่ได้เลย นอกจากอกุศลของเราเองเท่านั้น

การที่จะค่อยๆ ละคลายความโกรธได้ ไม่ใช่ด้วยความอยากความต้องการหรือด้วยการไปทำอะไรด้วยความไม่รู้ แต่ต้องอาศัยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจเป็นปัญญาของตนเองจริงๆ แล้วอกุศลธรรมทั้งหลายก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะค่อยๆ ละคลายอกุศล และเมื่ออบรมเจริญปัญญาความรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ก็จะค่อยๆ ลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ดี ดับอย่างเด็ดขาด จนกว่าจะถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ซึ่งจะเห็นตามความเป็นจริงว่า กิเลสที่มีมากนั้น ต้องอาศัยปัญญาเท่านั้น จึงจะดับได้

ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่ได้อบรมเจริญปัญญา ก็จะเป็นเหตุให้สะสมกิเลสประการต่างๆ หนาแน่นขึ้น ทับถมหมักหมมเพิ่มมากขึ้น จนยากที่จะขัดเกลาละคลายได้ ดังนั้นการที่จะมีพระธรรมเป็นที่พึ่งได้นั้น จึงต้องฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

ด้วยความละเอียดรอบคอบ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ไม่ประมาทในแต่ละคำที่เป็นคำจริงที่
พระองค์ทรงแสดง พระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อประโยชน์
เกื้อกูลโดยตลอด ควรค่าแก่การฟังการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นที่ฟังในชีวิตอย่างแท้จริง.

[ชมรมบ้านรั่มมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗/๗]